

תיקון אוכלין – צביעה, מליחה ומירוח באוכלין

צביעה באוכלין ובמשקין

הבית יוסף מצטט מספר היראים שאין צביעה באוכלין (ולא נמצא בגרסה שלפנינו)

1. בית יוסף אורח חיים סימן שכ

וזה לשון בעל היראים (סי' רעד קלו): ראוי לכל בר ישראל שאוכל תותים או שאר פירות הצובעים שיזהר שלא יגע בידי צבועות **בבגדיו או במפה** דהוה ליה תולדת צובע ואם כן יצא דם מן המכה אסור לתת עליה בגד אבל אם צובע פתו במשקה הפירות לית לן בה דאין זה צביעה באוכלין עכ"ל.

האגור תלה טעם ההיתר בכך שצביעת הפירות היא דרך לכלוך ומכאן שכאשר מכיין ליפיו האוכל יש לאסור אמנם לפי נוסח היראים שאין צביעה באוכלין גם זה מותר

2. דרכי משה הקצר אורח חיים סימן שכ אות (ב)

(על דברי הה"י לעיל: (ב) וכן כתב באור זרוע (הל' שבת סי' טו ע"ג) בשם רא"ם ובאגור (סי' תפד) כתב דאין לחוש לדברים אלו דכל זה אינו אלא דרך לכלוך ושרי ולא הוה ביה משום צובע.

ושמעתי מאבא מורי ש"ן ששמע ממנה"ר אברהם מינץ⁴ דאסור ליתן יין אדום לתוך יין לבן בשבת משום צובע אבל⁵ לפי דברי בעל יראים דאין צביעה באוכלין נראה דזה גם כן שרי ונראה קצת ראייה לדבריו מהא דסוף סימן שי"ט דנותן ביצה לתוך החרדל (על מנת ליפות מראה החרדל) אף על גב דעושה לו מראה ועיין לעיל:

השו"ע פסק כיראים להיתר נתינת כרכום במאכל

3. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שכ סעיף יט

ליתן כרכום בתבשיל, מותר ואין לחוש לו משום צובע, דאין צביעה באוכלין.

מתכוין לצביעה

הנשמת אדם מעיר שראוי לחלק בין תותים שאין דרך לצבוע בהם לבין כרכום שדרך לצבוע בו. ובנוסף אם מתירים הוא דווקא כשאין כוונתו לצביעה אלא לטעם.

4. נשמת אדם חלק ב-ג הלכות שבת ומועדים כלל כד סעיף ג

אף אם נאמר שבנוסחת היראים של שיבולי הלקט היה כתוב לפי שאין צביעה באוכלין כוונתו באלו התותים דלא נקרא צבע אלא כיון דעכ"פ בבגדים שייך בהם צביעה ולכן אסור, משא"כ פת שאין דרך לצבוע וגם התותין אינם מין צבע.

אבל לצבוע תבשיל בכרכום, דכרכום הוא מין צבע וגם אותו מאכל דרכו לצבוע בכרכום, למה יהיה מותר. ועכ"פ נ"ל דהאומנין המתקנין מיני מרקחת וצובעין בצבעין וכן מוכרי יין שדרכן לצבוע חוששני להם מחטאת לדעת הסמ"ג והיראים, ונ"ל דזה דעת הר"א מינץ שהביא בדרכי משה שאוסר ליתן יין אדום ביין לבן, ומיירי במוכרי יין שדרכן בכך וניחא להו הצביעה כשוחט אליבא דרב, אף אם נתיר הכרכום די"ל דנתינת הכרכום אינו משום הצבע אלא כדי שיתן בו טעם רק דהצבע ממילא בא, וכיון דאין אוכל בר צביעה לא מחמירין, אבל במה שדרכו בכך חוששני מחטאת:

צביעה במשקין

בשו"ת רב פעלים מחלק בין משקים לאוכלים כיון שדרך לעשות צבע לצביעה ממים ממילא גזרו מדרבנן בכל המשקין הצלולים כמים. אבל במרק שיש בו דברים נוספים לא גזרו שהם מוכיחים שאין כוונתו לצבע

5. שו"ת רב פעלים חלק ג - אורח חיים סימן יא

תשובה. חששה זו של הצביעה בבי"ן של קהו"א חש לה הרב מהר"ם חיון ז"ל בספר גינת ורדים כלל ג' סי' ט' דף ס"ג ע"א, שכתב הואיל ומשתנה מראית המים הו"ל כצובע ע"ש, ולכאורה יש להקשות על זה מפסק מרן ז"ל /או"ח/ בסימן ש"ך סעיף י"ט דהתיר ליתן כרכום בשבת משום דאין צביעה באוכלין ע"ש, וא"כ ה"ה הכא דאין לחוש לצביעה,

מיהו נראה לומר שאני מים ושאר משקין מאוכלים, יען דהרמב"ם ז"ל פסק בפ"ט מה' שבת הלכה י"ד העושה עין הצבע ה"ז תולדת צובע, וחייב כיצד, כגון שנתן קנקנתום לתוך מי עפצא שנעשה הכל שחור, או שנתן איסטיס לתוך מי כרכום שנעשה הכל ירוק, וכן כל כיוצא בזה ע"ש (ודעת הראב"ד שם שאין איסור תורה בהכנת צבע רק בצביעת המוצר הסופי וראיה מבישול סממנים שאסור משום מבשל ולא משום צובע), וא"כ השתא מאחר דאיכא צביעה במים מן התורה בעושה עין הצבע הנז' להכי איכא למגזר בכל משקין שישתנו מראיתם מפני אותו דבר המטיל להם אף על גב דאין כוונתו לעשות עין הצבע ואין דברים אלו ממיני עין הצבע מ"מ גזרינן בהו משום דדמו לעושה עין הצבע, ...ודע דאע"ג דהוה התבשיל מרק צלול שהוא משקה ונותן לתוכו הכרכום לית לן בה דכל זה חשיב אוכל, ולא אתי למחלף בעין הצבע שהוא משקה גמור, יען שהתבלין והשומן שבתוך המרק הם מוכיחין עליו שהוא אוכל, דבאמת אין המרק צלול כמו מים ויין.

המשנ"ב כתב כדרכ"מ להיתר נתינת יין אדום ליין לבן לצבוע ויש מחמירים. ולמוכר יינות הדבר אסור.

6. משנה ברורה סימן שכ ס"ק נו

(נו) מותר - וכן מותר ליתן יין אדום בתוך יין לבן ואף על פי שמתאדם [ואפילו אם מכיין לכתחלה לעשות מראה בהמאכל או בהמשקה ג"כ מסתברא דאין להחמיר כן נראה מהפמ"ג ולפי מה שכתב בנ"א נכון למנוע [מה]

ומ"מ אין רשאי לעשות מראה ביי"ש ודבש שיקנו ממנו [פמ"ג ע"ש טעמו (שדומה לשוחט שרוצה שיתאדם הבשר למוכרו שאסור. שבת עה ב) וגם בלא"ה הוא עובדא דחול]. וכ"ש שלא להשים סממנים בצלוחית מים להעמיד בחלון נגד השמש ויש בזה חשש חיוב חטאת [שם בפמ"ג]:

מליחת מאכלים בשבת

מלאכת המעבד היא אחת מל"ט מלאכות ועניינה עיבוד העור לשימוש

7. משנה מסכת שבת פרק ז משנה ב

אבות מלאכות ארבעים חסר אחת... הצד צבי השוחטו והמפשיטו המולחו והמעבד את עורו

בגמרא מובאת מחלוקת אמוראים האם יש מעבד באוכלין כשמוולחו הרבה כגון לדרור

8. תלמוד בבלי מסכת שבת דף עה עמוד ב

אמר רבה בר רב הונא: האי מאן דמלח בישרא - חייב משום מעבד. רבא אמר: אין עיבוד באוכלין. אמר רב אשי: ואפילו רבה בר רב הונא לא אמר אלא דקא בעי ליה לאורחא שמולתה הכנס, אבל לביטא - לא משוי איניש מיכליה עץ.

ט"ז (א) ומטעם זה אסור גם לתת יין או שאר משקים בחומץ לעשותו חומץ (ולרש"י מותר כיון שלא מרכז את הנחל או מעבדו)

ב"ח (ג' וכבר היה) – ולשיטה זו אם מולח כמה חתיכות כל חתיכה לבדה מותר דאילו נראה ככובש כבשים אלא כשמולחן ביחד ונוגעין זו בזו.

פסק השו"ע במליחה

שו"ע אסור לעשות הרבה מי מלח. וכן אסור לעשות מי מלח עזים אפילו מעט

12. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שכא סעיף ב

אין עושין מי מלח הרבה ביחד לתת לתוך הכבשים, משום דמי לעיבוד ואע"פ שאין מהתורה עיבוד באוכלין מדרבנן אסור. משנ"ב, אבל יכול לעשות ממנו מעט לתת לתוך התבשיל;

ואם נתן לתוכו שני שלישי מלח, אסור לעשות ממנו אפילו מעט.

למתי מותר להכין מי המלח מועשין?

מג"א (ז): דווקא לאותה סעודה, כמו שאסור למלוח בשר מבושל להניח. משנ"ב (יא) דעת רוב האחרונים להתיר לעשות מעט מי מלח אפילו לסעודה אחרת.

בדין מליחת ירק כתב את טעם הרמב"ם

13. שולחן ערוך הלכות שבת סימן שכא סעיף ג

אסור למלוח חתיכות צנון, ד' או ה' ביחד, מפני שנראה ככובש כבשים, והכובש אסור מפני שהוא כמבשל; אלא מטביל כל אחת לבדה, ואוכלה. אבל ביצים, מותר למולחן.

14. משנה ברורה סימן שכא ס"ק יג – יד

מותר למלוח דברים שאין דרך לכבוש ונפק"מ לירקות קלופים או חתוכים קטן כמו בסלט

(יג) צנון - וה"ה כל דבר שצריך מליחה כגון בצלים ושומים ואוגרקעס חיין [מ"א בסק"ז] ובהדיא כתב הרמב"ם צנון וכיוצא בו מ"מ נראה דדבר שאין דרכו לכבוש שרי [פמ"ג]:

(יד) ד' או ה' ביחד - ואם משהה אותם במלחם עד שיועזו כדרכם אפילו מולח או מטביל חתיכת צנון חזא אסור מדינא

כאשר מוסיפים לתערובת גם דברים אחרים וכ"ש שמן לא דמי לעיבוד

...ומנהגנו שחוטכין בשבת צנון דק דק ונותנין אותו בקערה ומולחין אותו ושופכין עליו חומץ ואוכלין אותו ולכאורה הוא דמיא זה להרבה חתיכות דאסור מדינא אפילו אם אוכל מיד ואין היתר אלא דרך טיבול כ"א בפני עצמה ונראה דכיון דאין מניחין אותו כלל להזיע אלא שופכין שם החומץ וגם מינים אחרים לא דמי לעיבוד וכ"ש אם שופכין שם שמן תיכף שהשמן מחליש כח המלח.

מליחה בשר או ביצה

שבה"ל אסור לתת מלח בשבת אלא אם הוא מבושל ואוכלו לאלתר

15. ספר שבלי הלקט ענין שבת סימן פח

דין מהו ליתן מלח על גבי בשר או דג או ביצה המבושלין או שאר אוכלין. ומותר למלוח בשר מבושל או ביצה מבושלת לאוכלה ²לאלתר אבל למלוח ולהניחה אסור וכן מצאתי בתשובות הגאונים ז"ל ר' אינו נותן מלח

במשנה מובא שאסור לעשות מי מלח מרובים ומובאת מחלוקת תנאים האם מותר לעשות מי מלח מועטים. וכן מובא פתרון שעל ידי נתינת השמן תחילה מותר

9. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קח עמוד א

משנה. אין עושין הילמי מי מלח מרובים בשבת, אבל עושה¹ הוא את מי המלח מועטים, וטובל בהן פתו, ונותן לתוך התבשיל.

אמר רבי יוסי⁴: והלא הוא הילמי, בין מרובה ובין מועט! ואם המרובים אסורים – אף המועטים אסורים, ואם אלו מותרים – אף אלו מותרים, ובגמרא מפרש דלחומרא אמר ר' יוסי דכולן לאיסור, מפני שהוא כמעבד, מתקן את האוכל האסור לתוכו כדי שיתקיים.

ואלו הן מי מלח המותרין – נותן שמן לכתחלה לתוך המים או לתוך המלח. קודם שיתן המלח, נותן שמן לתוך המלח בכתחלה קודם שיתן המים, דהשמן מעבד שאין המלח מתערב יפה עם המים, ומתקן את כחו מהיות מי מלח עזין, אבל לא יתן מים ומלח תחילה, אפילו נותן שמן לכסוף, דנשעה שנתן מים ומלח יחד הוא נראה כמעבד.

הגמרא מביאה איסור לעשות מי מלח עזים ששני שלישים מהם הוא מלח (וכתב הב"י שזה אפילו במועטים)

גמרא...תני רבי יהודה בר חביבא: אין עושין מי מלח עזין. מאי מי מלח עזין? רבה ורבי יוסף בר אבא דאמרי תרוייהו: כל שהביצה צפה בהן כה המלח מענגת מלקוע. וכמה? אמר אביי: תרי תילתי מילחא ותילתא מיא. למאי עבדי לה? אמר רבי אבהו: למורייתא של גזיס.

כמו כן אוסרת הגמרא למלוח מספר חתיכות של צנון ונחלקו האמוראים בדין מליחת ביצה

תני רבי יהודה בר חביבא: אין מולחין צנון וביצה בשבת שלש וארבע חתיכות יחד, שהמלח מעבדן ונעשין קשין, והוי תיקון. רב חזקיה משמיה דאביי אמר: צנון אסור וביצה מותרת. (וכן פסקו הר"ף הרמב"ם והרא"ש כחזקיה).

אמר רב נחמן: מריש הוה מלחנא פוגלא נטו, אמינא: אפסודי קא מפסידנא ליה (ואינו עושה לתיקון אלא לשמידה שישמור על חריפותו), דאמר שמואל: פוגלא חורפי מעלי. כיון דשמענא להא, דכי אתא עולא ואמר: במערבא מלחי כישרי כישרי תולין גבוהים עיגול על עיגול. ממלח – לא מלחנא שמיס יחד, טבולי – ודאי מטבילנא נשעת אכילה מטבילנא ואוכלנא.

שיטות הראשונים במליחה

רש"י הסביר דינים אלו מצד מעבד

10. רש"י מסכת שבת דף קח עמוד ב

אין מולחין צנון וביצה – שלש וארבע חתיכות יחד, שהמלח מעבדן ונעשין קשין, והוי תיקון.

ט"ז (א) – לטעם זה אסור בירק בחתיכות הרבה ואסור בשהיה אפילו בחתיכה אחת.

לרמב"ם איסורי המשנה והגמרא הם מצד שנראה כמבשל

11. רמב"ם הלכות שבת פרק כב הלכה י

מעבר אדם מים ומלח ושמן וטובל בו פתו או נותנו לתוך התבשיל, והוא שיעשה מעט אבל הרבה אסור מפני שנראה כעושה מלאכה ממלאכת התבשיל.

וכן לא יעשה מי מלח עזין והן שני שלישי מלח ושליש מים מפני שנראה כעושה מוריס,

ומותר למלוח ביצה. אבל צנון וכיוצא בו אסור מפני שנראה ככובש כבשים בשבת והכובש אסור מפני שהוא כמבשל. ומותר לטבול צנון וכיוצא בו במלח ואוכל.

אבל מדרבנן יש עיבוד מדקאמר לקמן פ' שמנה שרצים [*דף קח] אין עושין הילמי ופרק קמא דביצה [דף יא א] דקאמר דאין נותנין העור לפני הדורסן כו' אכן מ"מ יש להתיר משום דנאכלות כמו שהן בלא חליקה. והמחמיר תע"ב:

23. שולחן ערוך הלכות שבת סימן שכא סעיף יט

הגה: ומותר להחליק האוכל בשבת, ולא הוי בזה משום ממחק, הואיל ואפשר לאכול בלא זה; ומ"מ המחמיר במאכל של תפוחים וכדומה שדרכו בכך, תע"ב.

המשנ"ב מציג שלש דרגות של מירוח: אסור כשאי אפשר לאכול בלא זה. אפשר כשראוי לאכילה ומותר כשכל כוונתו למקם הממרח על הלחם

24. משנה ברורה סימן שכא ס"ק פא - פג

(פא) בלא זה - ע"כ לאו מידי קעביד הא אם א"י אפשר לאכול בלא זה אסור דיש עיבוד באוכלין מדרבנן כמש"כ בסעיף ה' וה"ה דיש בהם ממחק מדרבנן ואפשר דאפי' לאותה סעודה אסור [פמ"ג]:
(פב) תע"ב - ולמרח תפוחים מבושלים על הלחם וה"ה שומן וחמאה בודאי שרי:

מסביר הבה"ל שלמרות שלמג"א יש להחמיר בפסיק רישא אפילו בדרבנן מכל מקום כאן בצירוף שראוי ממילא לאכילה מותר

25. באור הלכה סימן שכא סעיף יט

* תע"ב - עיין במ"ב ועיין במ"א שכתב בשם הגהת סמ"ק דמותר למרח התפוחים גם למקום הריקן וסיים המ"א דה"ה על הלחם. וכדי לבאר דברי המ"א אעתיק לשון הגהת הסמ"ק בעצמו דז"ל שם אחר שהביא מתחלה דיש ממחק באוכלין מדרבנן כתב שם דמותר למרח התפוחים מבושלים שבתוך הפשטיד"א כיון שאינו עושה אלא כדי לשימם במקום שאין שם עכ"ל ור"ל שאין כוונתו בהמירוח לעצם המירוח רק למלא במקום הריקן ואף שהוא פסיק רישא. והסכים המ"א לעיל בסימן שי"ד דאף במלתא דרבנן אסור הכא כיון דבלא"ה יש להקל מטעם דאפשר לאכול בלא זה אין לו להחמיר כלל.

וכ"כ בילקו"י תקט ו (הלכות יו"ט) לגבי מירוח חמאה או שוקולד על פרוסה.

על גבי בשר מבושל כשהוא אוכלו אלא כל מה שהוא רוצה לאכול מולחו באותו שעה אבל למולחו ולהצניע אסור דמליחה אב מלאכה הוא כדתנן הצד צבי והשוחטו והמולחו...

ובשר חי או דג חי אסור למולחו כדי שלא יסריח דבשבת לא שייך לאערומי כביום טוב. דהא לא ניתן לצלות ולבשל בשבת.

וכן כתב השולחן לאסור מליחת בשר וביצה אפילו מבושלים ע"מ להניח

16. שולחן ערוך הלכות שבת סימן שכא סעיף ה

אסור למלוח בשר מבושל או ביצה מבושלת, להניחה.

לט"ז לכתחלה דווקא לסעודה זו (משום טרחה שלא לצורך וכ"כ בחזו"ע) לגר"א וא"ר אפילו לסעודה אחרת בשבת.

המשנ"ב מבהיר שמליחת בשר ודגים חיים אסורים אפילו לאלתר

17. משנה ברורה סימן שכא ס"ק כא

בשר או דג חי אסור למולחו בשבת כדי שלא יסריח ואפילו במקום הפסד אסור ואפילו רוצה למלחו כדי לאכלו אחר מליחתו חי אסור דאע"ג דאין עיבוד באוכלין מדאורייתא מ"מ אסור דמתחזי כעיבוד שהמלח מכשיר האוכל ומתקנו.

המג"א מתיר באופן שנותן עליהם אח"כ מים או יין

18. מגן אברהם הלכות שבת סימן שכא סעיף ה

...ומותר לתת מלח על נתחי העוף או דגים ואחר כך נותן עליו מים או יין.

ממרח באוכלין

מקור איסור ממחק/ ממרח

כלל המלאכות בעיבוד עור הבהמה היא ממחק

19. תלמוד בבלי מסכת שבת דף עג עמוד א

משנה. אבות מלאכות ארבעים חסר אחת... הצד צבי, השוחטו, והמפשיטו, המולחו, והמעבד את עורו, והממחקו, והמתכו.

הרמב"ם מסביר שעניין המלאכה הוא יישור והחלקת פני החומר

20. רמב"ם הלכות שבת פרק יא הלכה ה

...וכן המוחק מן העור כדי לעשות קמיע חייב, ואיזה הוא מוחק זה המעביר שיער או הצמר מעל העור אחר מיתה עד שיחליק פני העור.

21. תלמוד בבלי מסכת שבת דף עה עמוד ב

והממחקו והמתכו. אמר רבי אחא בר חנינא: השף בין העמודים בשבת - חייב משום ממחק. כגון עמודי אכסדראות שעשויים חלונות, וסמכין בחלונות בין עמוד לעמוד, והסף סס בקרקעית הבנין שנשענן עליו כדי שיהא חלק - חייב משום ממחק.

עיבוד וממחק באוכלין

המרדכי נטה לומר ששייך איסור ממחק גם באוכל ולבסוף נתן מקום להיתר כיון שאין המירוח מכשיר אותו לאכילה אלא ראוי לכך בלא הכי אך המחמיר תע"ב

22. מרדכי מסכת שבת פרק כלל גדול רמז שסב

אין עיבוד באוכלין מכאן ואומר העולם שאותם טרטר"ש של תפוחים מותר להחליקם ואין בהם משום ממחק שאין עיבוד באוכלין אבל מ"מ אין זו ראייה דנוכל לומר דהא דקאמר הכא אין עיבוד באוכלין היינו מדאורייתא

סיכום להלכה – תיקון מאכלים

צביעה באוכלין ובמשקין

צביעה באוכלין בנתינת תבלין – אין צביעה באוכלין שמכניסם לאכילה, ולכן מותר לתת תבלין במאכל אע"פ שצובע אותו (שו"ע שכ"ט).

מתכוין לצבוע את האוכלין – יש אומרים שההיתר בנתינת תבלין דווקא כשכוונתו לתת טעם, אך אם מתכוין בנתינה לצבוע את האוכל אסור (נשמת אדם כד"ג. בא"ח ב פקודי ג.) ויש מתירים אפילו כשכוונתו לצביעה (הרמ"א בדרכ"מ שכ"ב).

צביעת מאכלים לאומן – אדם שמכין מאכלים למכירה אסור לתת בהם תבלין במטרה שיראו טוב יותר (משנ"ב נו).

צביעה במשקין – אין צביעה במשקין ולכן למקלים בנתינה על מנת לצבוע, מותר גם לתת יין אדום ביין לבן על מנת לתת בו צבע (משנ"ב שם. ילקוט"י שכ"א) וכן לתת אבקת קפה או תמצית תה לכוס מים. ויש אוסרים צביעה במשקים כיון שדרך לעשות ממשקים צבע (רב פעלים ג יא. מאמ"ר צח טו). ולשיטה זו יש לתת היין הלבן לתוך היין האדום וכן את המים החמים לתוך מי התמצית שבכוס. וכן כתבו שנכון לעשות גם המקלים מהדין (שש"כ וילקוט"י שם) והוסיפו שכיון שהצביעה אינה ניכרת מותר כך גם אם כוונתו לכך (מאמ"ר צח יט – אמנם בה"פ כתב שאפשר שדין יין כמשקה שאינו צלול) ובכל אופן גם למחמירים בזה אין המשקה נאסר (מאמ"ר שם כב).

צביעה במשקה עשיר – גם המחמירים בצביעה במשקים הוא דווקא במשקים צלולים אבל משקים שמעורב בהם דברים נוספים כגון מרק שיש בו בשר או שומן או ירקות אין איסור צביעה בהם כיון שאין דרך לעשות צבע ממשקב כזה (ר"פ שם) והוא הדין הוספת קפה לכוס קפה קיימת (מאמ"ר שם כג).

מליחת מאכלים

כבישת ירקות – אין לכבוש ירקות בחומץ או במי מלח אפילו לזמן קצר כיון שכבישה בנוזל חריף מהירה ודינה כמבשל (משנ"ב ז' ג בסופו. מאמ"ר קב. חזו"ע ד תמז).

להחזיר ירקות לחומץ – יש מתירים להחזיר ירק שנכבש חלקית לנוזל הכבישה (חזו"ע ד תנב) ויש אוסרים אלא אם נכבשו כל צרכם (מאמ"ר קב טז).

מי מלח עזים – מי מלח עזים, שיש בהם שני שליש מלח, אסור לעשות גם בכמות מועטה. (שם)

מי מלח חלשים – מי מלח בכמות גדולה אסור לעשות בשבת בכל אופן. ובכמות קטנה מותר לעשות מי מלח חלשים (שו"ע שכ"ב) ואפילו לסעודה אחרת בשבת (משנ"ב יא) ויש מחמירים להכין לאלתר (מג"א ד).

מליחת ירק שדרך לכובשו – ירק שדרך לכובשו אין למלוח ממנו מספר חתיכות בבת אחת מפני שנראה ככובש כבשים שהוא כמבשל. ומותר למלוח חתיכה חתיכה ולאכול (שו"ע שם ג) וגם כשמולח חתיכה אין להניחה במלח עד שתזיע (משנ"ב שם יד).

מליחת ירק שאין דרך לכובשו – ירקות שאין דרך לכובשם כלל או שאין דרך לכבוש אותם כמו שהם עתה, מותר למלוח בשבת גם מספר חתיכות (משנ"ב יג). לכן מותר למלוח מלפפונים מקולפים כיון שדרך לכובשם בקליפתם וכן מותר למלוח עגבניות אדומות כיון שדרך למלוח אותם ירקות. (שש"כ יא הערה ו. חזו"ע ד תנא) וימלח סמוך לסעודתו. ובשעת צורך כל שהוא לשימוש בו ביום מותר (שש"כ יא ב).

אבל רצועות פלפל כיון שדרך לכובשן כך, אסור למלוח מספר חתיכות בבת אחת.

הקדמת השמן – אם נותן שמן בירק קודם שנותן המלח, מותר למלוח גם מספר חתיכות כיון שהשמן יבטל כח המלח לכשיותן. אבל בסדר הפוך מושהה קצת אסור (משנ"ב שם יד).

מליחת בשר חי – אסור למלוח בשר חי בשבת כיון שמתקן אותו לאכילה (משנ"ב שכ"א).

מליחת בשר וביצה – בשר, דגים וביצה מבושלים מותר למלוח שלא על מנת להניח (שו"ע שכ"א ה) אלא על מנת לאכול לאלתר (חזו"ע תנד) ויש מתירים גם לסעודת שבת הבאה (ראה משנ"ב כא).

מליחת פולין מבושלים – אין למלוח ביחד הרבה פולים ועדשים שנכתשו בקליפתן שהמלח מרכך הקושי שיש בהם מצד קליפתן (שו"ע שכ"א ו) והוא הדין ברוביא שבשלוה בקליפתה (בא"ח בא טז) וקליפה זו יש אומרים שהיא הקליפה שיש על כל עדש בעצמה וממילא גם בפול יש למלוח אחד אחד ולאכול (כה"ח לו) ויש אומרים שהיא קליפת התרמיל (חזו"ע בשם אחרונים).

ממרח באוכלין

מאכל שמוכשר לאכילה על ידי מירוח – יש במירוחו איסור מדרבנן ואסור למרחו בשבת (משנ"ב שכ"א פב). כגון אבוקדו קשה לאכילה ומרכך אותו על ידי המירוח.

מאכל שכבר ראוי לאכילה – אין איסור במירוחו שלו ולכן מותר ליישר פני צלחת חומס, וכן לעצב במריחה גביע גלידה. ובכל אופן המחמיר תבוא עליו ברכה (רמ"א שכ"א יט. שש"כ יא לד).

מריחת מאכל על פרוסה – מותר למרוח מאכל על פרוסה אם כוונתו לוודא הגעת הטעם לכל חלקי הפרוסה ולא להחליק את פני הממרח ואע"פ שפני הממרח יחליקו ממילא (משנ"ב שם פב. שש"כ שם).